

Burcu DUMAN¹

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ DEĞERLERİNİN
İNCELENMESİ²**

Özet

Araştırmanın genel amacı, sınıf öğretmenlerinin kendi algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda “Sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlere sahip olma düzeyleri nedir?” ve “Sınıf öğretmenlerinin mesleki değerlere sahip olma düzeyleri cinsiyet, hizmet süresi, eğitim durumu ve okutulan sınıf değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?” sorularına cevap aranmıştır. Nicel olarak tasarlanan araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Bartın il merkezinde görev yapan sınıf öğretmenleridir. Örnekleme ise evren içinden tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenen 162 sınıf öğretmenidir. Veri toplama aracı olarak Tunca ve Sağlam (2013) tarafından geliştirilen “İlköğretim Öğretmenlerine Yönelik Mesleki Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, sınıf öğretmenlerinin en yüksek düzeyde “farklılıklara saygı duyma” en düşük düzeyde ise “şiddete karşı olma” ya ilişkin mesleki değerlere sahip olduklarını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, değer, mesleki değer

**EXAMINATION OF THE PROFESSIONAL VALUES OF THE PRIMARY
SCHOOL TEACHER**

Abstract

The aim of the study is to determine the level of having professional values according to the perceptions of classroom teachers and to examine whether they differ in terms of several variables or not. To this end, answers for the following questions are sought: 1. What is the level of professional values of the primary school teachers ? 2. Do the level of professional values of the primary school teachers differ in terms of the variables such as gender, experience, level of education and level of the class being taught? The population of this study was

¹ Yrd. Do. Dr., Bartın Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretimi ABD., dmn.brc@gmail.com

² Bu alışma, 14. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu’nda sözlü olarak sunulan aynı başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

comprised of primary school teachers teaching at the schools in central district of Bartın. The sample of the study were 162 primary school teachers. Research results show that Elementary School Teachers have the highest level of “being respectful to difference” and the lowest level of “being against violence”.

Key Words: Primary School Teacher, value, professional value.

GİRİŞ

Bir eğitim sisteminin amaçlarına ulaşması, o eğitim sisteminin alt sistemleri olan sınıflarda belirlenen amaçların gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Amaçlara ulaşabilmesi sınıflarda yapılan etkinliklerle ilgilidir ve bu süreçte temel unsur öğretmendir. Bilimsel çalışmalar, sınıf ortamındaki öğretmen davranışlarının, öğrencilerin çeşitli boyutlardaki davranışları ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Üstüner, 2006, 110). Bu noktada öğretmen ve öğrencilerin duyuşsal davranışları önem arz etmektedir. Duyuşsal davranışlar insanlara kazandırılmak istenen duygular, tercihler, ahlaki kurallar, istek ve arzular, güdüler, yönelimler, duygulanışlar ve değerler olarak belirtilebilir (Bacanlı, 2006, 13-14). Duyuşsal davranışlar arasında yer alan “değer” kelime anlamı olarak “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet” anlamına gelmektedir (TDK,2016). Değer “bireylerin, tercihlerini, ilgilerini, güdülerini, gereksinimlerini, isteklerini, amaçlarını, tutumlarını, kararlarını ve çevresindeki bireylere yansıttıkları davranışlarını etkileyen ölçüt ya da standartlar” (Tunca, 2012, 3); neyin iyi neyin kötü olduğuna dair yargılardır. Değerler beğenilere dayanan kişisel tercihler olmayıp bireyin çevresiyle ilgili az veya çok belirgin ve sistematik görüşlerine dayanır (Veugelers ve Vedder, 2003, 379). Bireyin kendisini başkalarına ifade etmesinde; bir olay karşısında kendisini, başkalarını ya da olayları değerlendirmesinde; başkalarını etkilemesinde, ikna etmesinde ya da başkalarından etkilenmesinde; kararlar almasında ve tercihlerde bulunmasında; çatışmaları çözmesinde; iyi ya da kötü olanı, doğruyu ya da yanlış ayırt etmesinde; en önemlisi kendini gerçekleştirmesinde değerlerin önemli bir rol oynadığı söylenebilir (Tunca, 2012,6). Birey olarak öğretmenler, bilerek ya da bilmeyerek değerleri öğrencilere aktarırlar. Ebeveynler, çocuklarının ahlak eğitiminde birinci derecede sorumlu olmakla birlikte aynı zamanda okullar da demokratik ve iyi vatandaş yetiştirme noktasında önemli değerleri öğretme sorumluluğu taşımaktadır. (Coombs-Richardson & Tolson 2005, 264). Değerler program, okul kültürü ve öğretmen davranışlarında gömülüdür. Sorun, öğretmenlerin değerleri gösterip göstermemelerinden ziyade hangi değerleri sergiledikleri ve öğretimlerinde değerleri nasıl işledikleridir. Değerler eğitimsel uygulamalarda, program materyallerinde ve okul söylemlerinde kendini gösterir. Değerler, öğretimin ideolojik havasıdır. Değerler açıkça öğretilir ve daima normal öğretim pratiği ile iç içedir. Öğretmenler bazen örtük değerleri eğitsel uygulamalarıyla yansıtır. Fakat genellikle değerler örtük kalarak öğrencilerin çalışmalarını ve kimlik gelişimlerini etkiler (Veugelers, 2008, 1). Veugelers ve Vedder (2003, 379) öğretmenlerin, ahlaki görevlerinin ya da bir öğrenme organizasyonu olarak okul işleyişinin bir parçası olarak öğrencilerinin değerlerini etkilemek istediklerini belirtmektedir.

Öğretmenlerin öğrenciler için önemli bulduğu değerler, öğretimlerinin içeriğini ifade eder ve öğrenme sürecine rehberlik eder. Bir öğretmenin öğrencilerinde geliştirmek istediği değerler, öğretmenin pedagojik içerik bilgisini ve programa ilişkin yorumunu yansıtır. Öğretmenler konular, seçtikleri örnekler ve öğrencilerine gösterdikleri tepkiler yoluyla bu değerleri teşvik ederler. Bir öğretmen, bir içerik yoluyla bu anlamlandırma sürecini etkilemeye çalışır. Başka bir

değişle öğrenciler kendi değerlerini geliştirir ve değerlere kendileri anlam verirler fakat öğretmenler bu anlamlandırma sürecini etkilemeye çalışırlar (McLaren, 1994 Akt. Veugelers, 2000, 40). Böylece öğretmenler belirli değerlerin gelişimini uyarırlar (Veugelers, 2000, 40). Değerlerin gelişimi ve kazandırılması konusunda Can (2008) ve Çengelci (2010)'nin araştırma sonuçları öğretmenlerin en fazla tercih ettikleri yollardan birinin “model olma” olduğunu göstermektedir. Böylece öğrencilerin model aldıkları öğretmenin değerlerinden etkilenecekleri muhtemel görünmektedir.

Değerlerin öğretiminde sınıf içinde uygulamayı gerçekleştiren öğretmenin mesleki ve kişisel yeterlikleri ve sahip olduğu değerleri programın öngördüklerini gerçekleştirecek bir niteliğe sahip değilse, en mükemmel program bile işlevselliğini kaybedebilir. Bu bakış açısı da, öğrencilere değerlerin kazandırılması ve geliştirilmesi noktasında programın uygulayıcısı öğretmenlerin rolüne dikkat çekmektedir (Tunca, 2012, 23).

Eğitim, gelecek kuşaklara değer aktarımının yapıldığı bir süreç olarak düşünüldüğünde bu süreçte öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin öğrencileri etkileyeceği açıktır (Sarı, 2005, 75-76). Çeşitli araştırmalarda (Bakioğlu ve Tokmak, 2009; Dickinson, 1990; Gözütok, 1995) öğretmenlerin değerlerinin, öğrenci davranışlarını etkilediğine ilişkin çeşitli bulgulara rastlanmıştır. Bu bilgiler bizi öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin değer öğretiminde ne kadar önemli olduğu sonucuna götürmektedir. Öğretmenlerin sahip oldukları değerler ve değer kavramına yükledikleri anlamlar (Veugelers, 2000; Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Aktepe ve Yel, 2009; Balcı ve Yanpar Yelken, 2010) ile önemli gördükleri değerler ve değer tercihlerini inceleyen (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000; Sarı, 2005; Başol ve Bardakçı, 2008; Demiryürek, 2008; Yılmaz, 2009; Yıldırım, 2009; Aktay ve Ekşi, 2009; Memiş ve Gedik, 2010) çeşitli çalışmalar mevcuttur.

Tunca (2012, 29) öğretmenlik mesleğine yönelik olarak “mesleki değer” kavramını şöyle tanımlamaktadır: “*Öğretmenlerin, öğretimi planlama, düzenleme, uygulama; öğrencilerin öğrenmelerini sağlama ve sürdürme; sınıf içi disiplini sağlama; kendini geliştirme gibi mesleki görevlerini yerine getirirken düşüncelerine, duygularına ve davranışlarına (kendini öğrencilere, meslektaşlarına ve velilere ifade etme, bireyleri ya da olayları değerlendirme, karar alma, tercihte bulunma, çatışma çözme, iyiyi ya da kötüyü, doğruyu ya da yanlış ayırt etme vb.) rehberlik eden ölçütler ya da standartlardır.*” Öğretmenlerin tanımda ifade edilen mesleki değerlere sahip olmaları, bu değerleri içselleştirerek mesleki yaşamlarına yansıtmaları önemlidir. Bu sayede değerlerin öğretimi açısından programların başarıyla uygulanması, öğrencilerde değerlerin bilgi boyutunda kalmayıp davranışa dönüşmesi, öğretmenlerin görevlerini yerine getirirken ideal olan davranışları yansıtmaları ve öğretmenlik mesleği için olumsuz olarak algılanan davranışları engellemeleri sağlanacaktır (Tunca, 2012, 25). Araştırmanın genel amacı, sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeyleri nedir?
- Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeyleri cinsiyet, hizmet süresi, eğitim düzeyi ve okutulan sınıf değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Nicel olarak tasarlanan araştırmada “Geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı” (Karasar, 2006, 77) olarak ifade edilen tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Bartın il merkezinde görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem, evren içinden basit seçkisiz örnekleme yoluyla belirlenen 162 sınıf öğretmenidir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin % 52’si (n=85) kadın, % 47’si (n=77) erkektir. Sınıf öğretmenlerinin %18.5’i (n=30) 1-5 yıl, % 21.0’i (n=34) 6-10 yıl, % 19.1’i (n=31) 11-15 yıl, % 21.0’i (n=34) 16-20 yıl ve % 20.4’i (n=33) 21 yıl üstü hizmet süresine sahiptir. Eğitim düzeyi değişkenine göre sınıf öğretmenlerinin %13.6’sı ön lisans, % 80.2’si lisans ve % 6.2’si lisans üstü mezundur. Sınıf öğretmenlerinin okuttukları sınıf düzeyine göre dağılımları % 21.0 1.sınıf (n=34), % 25.9 2. sınıf (n=42), % 26.5 3. Sınıf (n=43) ve % 26.5 ise 4. sınıf (n=43) şeklindedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Tunca ve Sağlam (2013) tarafından geliştirilen “İlköğretim Öğretmenlerine Yönelik Mesleki Değerler Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, farklılıklara saygı duyma, kişisel ve toplumsal sorumluluk, şiddete karşı olma ve işbirliğine açık olma alt boyutlarından oluşmaktadır. Beşli likert tipindeki ölçekte 24 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan “şiddete karşı olma” faktörü tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 24 ile 120 arasında değişmektedir. Ölçeğin KMO değeri .89; iç tutarlılık katsayısı .82 dir. Ölçeği oluşturan dört boyutun iç tutarlılık katsayıları; “farklılıklara saygı duyma” için .77, “kişisel ve toplumsal sorumluluk” için .78, “şiddete karşı olma” için .70, “işbirliğine açık olma” için ise .72’dir.

Veri Analizi

Veriler SPSS 22 paket programı ile analiz edilmiştir. Analizlerde yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü ANOVA ve LSD testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bulgular, araştırmanın genel amacı doğrultusunda oluşturulan araştırma sorularına göre sırasıyla sunulmuştur. Tablo 1’de Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 1. Mesleki değerlere ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları

Alt boyutlar	n	\bar{X}	S
Farklılıklara saygı duyma	162	4,34	0,46
Kişisel ve sosyal sorumluluk	162	3,78	0,58
Şiddete karşı olma	162	3,53	0,80
İşbirliğine açık olma	162	4,12	0,73
Ölçek geneli	162	3,96	0,36

Tablo1 incelendiğinde; sınıf öğretmenleri, *kişisel ve sosyal sorumluluk*, *şiddete karşı olma* ve *işbirliğine açık olma* alt boyutlarındaki mesleki değerlerin kendilerini “yansıttığı”nı; *farklılıklara saygı duyma* alt boyutundaki mesleki değerlerin ise kendilerini “çok yansıttığı”nı ifade etmektedirler. Aynı zamanda bu durum en yüksek mesleki değer düzeyinin *farklılıklara*

saygı duyma en düşük mesleki değer düzeyinin ise şiddete karşı olma alt boyutunda olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Cinsiyet değişkenine ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları

Alt boyutlar	cinsiyet	n	\bar{X}	S	t	P
Farklılıklara saygı duyma	kadın	85	4,43	0,42	2,795*	0,01
	erkek	77	4,23	0,49		
Kişisel ve sosyal sorumluluk	kadın	85	3,83	0,59	1,056	0,29
	erkek	77	3,73	0,56		
Şiddete karşı olma	kadın	85	3,59	0,79	1,022	0,31
	erkek	77	3,46	0,81		
İşbirliğine açık olma	kadın	85	4,23	0,75	2,008*	0,04
	erkek	77	4,00	0,69		
Ölçek geneli	kadın	85	4,03	0,34	2,805*	0,01
	erkek	77	3,88	0,36		

* $p < 0.05$

Tablo 2’de sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerin cinsiyet değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları yer almaktadır. Bu sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin algılarına göre sahip oldukları mesleki değerlerin farklılıklara saygı duyma ($t=2.795$; $p < 0.05$) ve işbirliğine açık olma ($t=2,008$; $p < 0.05$) alt boyutlarında kadın sınıf öğretmenleri lehine farklılaştığı görülmektedir.

Kadın sınıf öğretmenleri, farklılıklara saygı duyma ($t=2.795$; $p < 0.05$) ve işbirliğine açık olma ($t=2,008$; $p < 0.05$) alt boyutlardaki değerlerin kendileri “çok yansıttığı”nı ifade ederken; erkek sınıf öğretmenleri, bu alt boyutlardaki değerlerin kendileri “yansıttığı” yönünde görüş bildirmektedir. Bu durum, cinsiyetin öğretmenlerin görüşlerinde farklılık oluşturan bir değişken olduğu şeklinde yorumlanabilir. Kişisel ve sosyal sorumluluk ($t=1,056$; $p < 0.05$) ve şiddete karşı olma ($t=1,022$; $p < 0.05$) alt boyutlarında ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 3. Hizmet süresi değişkenine göre tek yönlü Anova test sonuçları

Alt boyutlar	Hizmet süresi	n	\bar{X}	S	df	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	P
Farklılıklara saygı duyma	1-5 yıl	30	4,43	0,39	4	0,414	0,103	0,473	0,76
	6-10 yıl	34	4,35	0,39	157	34,327	0,219		
	11-15 yıl	31	4,29	0,47					
	16-20 yıl	34	4,29	0,50					
	21 yıl ve üzeri	33	4,33	0,56	161	34,740			
Kişisel ve sosyal sorumluluk	1-5 yıl	30	3,66	0,75	4	0,740	0,185	0,551	0,70
	6-10 yıl	34	3,87	0,49	157	52,699	0,336		
	11-15 yıl	31	3,81	0,65					
	16-20 yıl	34	3,76	0,55					
	21 yıl ve üzeri	33	3,80	0,41	161	53,438			
Şiddete karşı olma	1-5 yıl	30	3,35	0,82	4	3,196	0,799	1,258	0,29
	6-10 yıl	34	3,63	0,72	157	99,744	0,635		
	11-15 yıl	31	3,74	0,91					
	16-20 yıl	34	3,52	0,79					
	21 yıl ve üzeri	33	3,39	0,75	161	102,940			
İşbirliğine açık olma	1-5 yıl	30	3,82	1,05	4	3,510	0,878	1,690	0,16
	6-10 yıl	34	4,12	0,54					

	11-15 yıl	31	4,18	0,64	157	81,516	0,519		
	16-20 yıl	34	4,22	0,64					
	21 yıl ve üzeri	33	4,23	0,67	161	85,026			
Ölçek Geneli	1-5 yıl	30	3,88	0,39	4	0,374	0,093	0,737	0,57
	6-10 yıl	34	4,01	0,25					
	11-15 yıl	31	4,00	0,40	157	19,907	0,127		
	16-20 yıl	34	3,94	0,36					
	21 yıl ve üzeri	33	3,95	0,36	161	20,281			

Tablo 3’de Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin “hizmet süresi” değişkenine açısından farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA test sonuçları yer almaktadır. Tek yönlü ANOVA test sonuçları, sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin hizmet süresi değişkeni açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı yönündedir.

Tablo 4’de Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin “eğitim düzeyi” değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA test sonuçları yer almaktadır. Tek yönlü ANOVA test sonuçları, sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin “eğitim düzeyi” değişkeni açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı yönündedir.

Tablo 4. Eğitim düzeyi değişkenine ilişkin tek yönlü Anova test sonuçları

Alt boyutlar	Eğitim düzeyi	n	\bar{X}	S	sd	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	P
Farklılıklara saygı duyma	Ön lisans	22	4,27	0,60	2	0,509	0,255	1,183	0,31
	Lisans	130	4,34	0,42	159	34,231	0,215		
	Lisans üstü	10	4,54	0,66	161	34,740			
Kişisel ve sosyal sorumluluk	Ön lisans	22	3,82	0,35	2	0,976	0,488	1,479	0,23
	Lisans	130	3,76	0,61	159	52,462	0,330		
	Lisans üstü	10	4,08	0,35	161	53,438			
Şiddete karşı olma	Ön lisans	22	3,35	0,88	2	2,981	1,491	2,371	0,10
	Lisans	130	3,59	0,80	159	99,959	0,629		
	Lisans üstü	10	3,10	0,45	161	102,940			
İşbirliğine açık olma	Ön lisans	22	4,42	0,46	2	2,777	1,389	2,684	0,07
	Lisans	130	4,06	0,76	159	82,249	0,517		
	Lisans üstü	10	4,27	0,58	161	85,026			
Ölçek geneli	Ön lisans	22	3,95	0,39	2	0,092	0,046	0,362	0,70
	Lisans	130	3,95	0,35	159	20,189	0,127		
	Lisans üstü	10	4,05	0,29	161	20,281			

Tablo 5’de Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin “okuttıkları sınıf” değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü ANOVA test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5. Okutulan sınıf değişkenine ilişkin tek yönlü Anova test sonuçları

Alt boyutlar	Okutulan sınıf	n	\bar{X}	S	df	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	P	LSD(fark)
Farklılıklara saygı duyma	1. sınıf	34	4,38	0,36	3	0,089	0,030	0,135	0,94	-
	2. sınıf	42	4,32	0,50	158	34,651	0,219			
	3. sınıf	43	4,32	0,52	161	34,740				
	4. sınıf	43	4,34	0,46						
Kişisel ve sosyal sorumluluk	1. sınıf	34	3,81	0,61	3	,395	0,132	0,393	0,76	-
	2. sınıf	42	3,71	0,61	158	53,043	0,336			
	3. sınıf	43	3,84	0,57	161	53,438				
	4. sınıf	43	3,78	0,53						
Şiddete karşı	1. sınıf	42	3,86	0,76	3	8,914	2,971	4,993*	0,00	**1. - 3. ve

olma	2. sınıf	43	3,70	0,70	158	94,026	0,595	**1. - 4. sınıflar arasında		
	3. sınıf	43	3,34	0,80	161	102,940				
	4. sınıf	34	3,28	0,82						
İşbirliğine açık olma	1. sınıf	43	4,20	0,63	3	,585	0,195	0,365	0,78	-
	2. sınıf	43	4,10	0,93	158	84,441	0,534			
	3. sınıf	34	4,16	0,54	161	85,026				
	4. sınıf	42	4,04	0,75						
Ölçek geneli	1. sınıf	43	4,06	0,32	3	0,542	0,181	1,447	0,23	-
	2. sınıf	43	3,96	0,37	158	19,739	0,125			
	3. sınıf	34	3,94	0,37	161	20,281				
	4. sınıf	42	3,89	0,34						

* $p < 0.05$

Tablo 5’de yer alan tek yönlü ANOVA test sonuçları *şiddete karşı olma* alt boyutunda okutulan sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılıklar olduğunu göstermektedir ($F=4,993$; $p < 0.05$). Bu farklılıkların hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD testi sonucunda farkın 1. ile 3. sınıflar ve 1. ile 4. sınıflar arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, 1. sınıfı okutan sınıf öğretmenlerinin 3. ve 4. sınıfı okutan sınıf öğretmenlerine göre *şiddete karşı olma* alt boyutunda daha yüksek düzeyde mesleki değere sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeyleri ve mesleki değerlere sahip olma düzeylerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçları mesleki değerlere ait “*farklılıklara saygı duyma*”, “*kişisel ve sosyal sorumluluk*”, “*şiddete karşı olma*” ve “*işbirliğine açık olma*” alt boyutlarında sunulmuştur. Genel olarak, sınıf öğretmenleri mesleki değerlere sahip olma durumlarını yüksek düzeyde algılamaktadırlar. Tunca (2012) tarafından yapılan bir araştırmada da sınıf öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha yüksek düzeyde mesleki değerlere sahip olduğu ifade edilmiştir. Alt boyutlar açısından bakıldığında mesleki değer düzeyinin en yüksek “*farklılıklara saygı duyma*” ($\bar{X}=4,34$) en düşük ise “*şiddete karşı olma*” ($\bar{X}=3,53$) alt boyutunda olduğu ortaya çıkmıştır. (Tablo 1). Alanyazında bu sonuca benzer başka çalışmalara da rastlanmaktadır. Altınkurt ve Yılmaz (2011)’in çalışmalarında öğretmenlerin farklılıklara saygı duyma –ayrımcılık yapmama değeriyle ilgili etik davranışları sıkça gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Tunca (2012) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerinin kendilerini görece en yeterli gördükleri alt boyut “*farklılıklara saygı duyma*” en yetersiz gördükleri alt boyut ise “*şiddete karşı olma*”dır. Çoban, Karaman ve Doğan (2010)’ın araştırma sonuçları, öğretmenlerin kültürel farklılıklara karşı olumlu görüş bildirdikleri yönündedir. Öğretmenlerin ulusal ve evrensel değerler noktasında kendilerini çok yeterli buldukları ise Karacaoğlu (2008) ‘nun çalışmasında ortaya çıkmıştır. Memiş ve Gedik (2010)’ın “Sınıf Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri” başlıklı çalışmasında da sınıf öğretmenlerinin en fazla evrensellik en az ise güç değerine önem verdikleri görülmektedir. Şafak ve Sadık (2015)’in lise öğrencileri ve öğretmenlerinin evrensel değerlere yönelik tutumlarını inceledikleri çalışmada, öğretmenlerin evrensel değerlere ilişkin tutum düzeylerinin çok yüksek düzeyde olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değer düzeyleri, cinsiyet değişkeni açısından *farklılıklara saygı duyma* ($t=2.795$; $p < 0.05$) ve *işbirliğine açık olma* ($t=2,008$; $p < 0.05$) alt boyutlarında kadın sınıf öğretmenleri lehine farklılaşmaktadır (Tablo 2). Diğer alt

boyutlarda anlamlı farklılık oluşturmamakla birlikte kadın öğretmenlerin ortalama puanlarının erkek öğretmenlerden yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca benzer olarak Akın ve Özdemir (2009)'in çalışmalarında kadın öğretmenlerin demokratik değerlerinin *dayanışma* boyutunda erkek öğretmenlerden daha yüksek değer düzeyine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca Yılmaz (2009) tarafından ilköğretim öğretmenlerinin değer tercihlerinin incelenmesi konulu çalışmada kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre insani değer boyutunda yer alan evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik açısından daha yüksek puan ortalamalarına ulaştıkları ortaya konulmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değer düzeyleri, hizmet süresi değişkeni açısından farklılaşmamaktadır. Aktay ve Ekşi (2009) tarafından yapılan araştırma sonuçları ortaöğretim öğretmen ve yöneticilerinin değer tercihlerinin kıdeme göre değişmediğini göstermektedir. Bu araştırma sonuçlarından farklı olarak Yılmaz (2009)'ın çalışmasında ise öğretmenlerin değer tercihlerinin kıdem değişkenine göre farklılaştığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin “eğitim düzeyi” değişkeni açısından anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Aktay ve Ekşi (2009)'nin çalışmasında ortaöğretim öğretmen ve yöneticilerinin değer tercihleri güç, hazcılık, başarı, uyarlama, geleneksellik boyutlarında eğitim düzeyine göre farklılık oluşturmamıştır.

Sınıf öğretmenlerinin algılarına göre mesleki değerlere sahip olma düzeyleri “*okutulan sınıf düzeyi*” değişkeni açısından “şiddete karşı olma” alt boyutu dışında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. “şiddete karşı olma” alt boyutundaki farklılık 1. sınıf - 3. Sınıf ve 1. sınıf - 4. sınıf arasında ortaya çıkmıştır. Ölçek genelinde dikkat çekici olan durum 1. sınıftan 4. sınıfa doğru gidildikçe mesleki değer ortalamalarının düşmesidir. 1. sınıf öğretmenlerinin özellikle “şiddete karşı olma” alt boyutundaki ortalamalarının yüksek olması hitap ettikleri öğrencilerin, okul ile ilk kez tanışan ve okuldaki en küçük yaş grubuna ait olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerinin yeni bir çevreye girmesi, okul ortamına alışmaya çalışmaları ve eğitime karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak gibi nedenlerle 1. sınıf öğretmenlerinin bu konuda daha duyarlı oldukları dolayısıyla daha hassas davrandıkları düşünülebilir.

Araştırmadan hareketle şu öneriler getirilebilir: Okutulan sınıf düzeyi yükseldikçe genel olarak öğretmenlerin mesleki değerlere sahip olma düzeylerinin düşmesinden dolayı, bu durumun nedenlerini ortaya koymaya yönelik daha özel araştırmalar yapılabilir. Kadın ve erkek öğretmenler arasındaki mesleki değer farklılığının kaynağını tespit etmeye dayalı incelemeler yapılabilir. Bundan sonraki çalışmalar, bire bir görüşmeler yoluyla daha ayrıntılı bulgu ve sonuçlara ulaşabilmesi için nitel araştırmalarla desteklenebilir. Ayrıca öğretmenlerin sınıf ortamlarında gözlemlendiği çalışmaların yapılması öğretmenlerin, mesleki değerlere sahip olma durumlarına ilişkin daha aydınlatıcı olabilir. Sınıf öğretmenleriyle birlikte branş öğretmenlerinin de mesleki değerleri karşılaştırılmalı olarak analiz edilebilir. Öğretmenlerin mezun oldukları okul türü, görev yaptıkları çevrenin sosyo-ekonomik durumu gibi farklı değişkenler açısından mesleki değerlere sahip olma durumları incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Akın, U., ve Özdemir, M. (2009). Öğretmen Adaylarının Demokratik Değerlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Eğitim Bilimleri Fakültesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (2), 183-198.

- Aktay, A., ve Ekşi, H. (2009). Yönetici ve Öğretmenlerin Değer Tercihleri ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki. *İş Ahlakı Dergisi*, 2 (3), 19-65.
- Aktepe, V., ve Yel, S. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Değer Yargılarının Betimlenmesi: Kırşehir İli Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Albayrak, F. T. (2015). İlkokul Öğretmenlerinin Mesleki Değerleri İle Öğretmen Yetkinlikleri Arasındaki İlişki (Erzurum İli Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Altinkurt, Y., ve Yılmaz, K. (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar İle İlgili Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 113-128.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi* (3. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bakioğlu, A., ve Tokmak, N. (2009). Öğretmenlerin Değer Yargılarının Eğitim Süreçlerine Etkisinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, 65-83.
- Balçı, F. A., ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim Öğretmenlerinin “Değer” Kavramına Yükladıkları Anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 81-90.
- Başol, G., ve Bardakçı, S. (2008). Eğitim Değerlerindeki Farklılaşmalar Konusunda Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bir Çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(2), 439-480.
- Can, Ö. (2008). Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Coombs-Richardson, R., ve Tolson H. (2005). A Comparison of Values Rankings for Selected American and Australian Teachers. *Journal of Research in International Education*, 4, 263-277.
- Çengelci, T. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir Durum Çalışması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çoban, A. E., Karaman, N. G., ve Doğan, T. (2010). Öğretmen Adaylarının Kültürel Farklılıklara Yönelik Bakış Açılarının Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10 (1), 125-131.
- Demiryürek, E. (2008). Eğitim İş Kolunda Faaliyet Gösteren Kamu Sendikalarına Üye Öğretmenlerin Eğitim Sürecinde Kazandırılmasını Gerekli Gördükleri Değerlere İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karacaoğlu, C. (2008). Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Öğretmen Yeterlikleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (16. Basım)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuşdil, M. E., ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Memiş, A., ve Gedik G. E. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 123-145.
- Öztürk, E. (2013). Hayat Bilgisi Dersinde Değer Eğitimi ve Örnek Uygulamalar. (Ed. S. Öğülmüş) *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı (3. Basım)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sarı, E. (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.
- Şafak, İ. ve Sadık, F. (2015). Lise Öğrencileri ve Öğretmenlerinin Evrensel Değerlere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASOS Journal)*, 3 (15), 70-88.
- Tunca, N., ve Sağlam, M. (2013). İlköğretim Öğretmenlerine Yönelik Mesleki Değerler Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 139-164. <http://ebad-jesr.com/>
- Tunca, N. (2012). İlköğretim Öğretmenleri İçin Mesleki Değerler Ölçeğinin Geliştirilmesi ve İlköğretim Öğretmenlerinin Mesleki Değerlerinin Belirlenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- Veugelers, W. (2000). Different Ways of Teaching Values. *Educational Review*, 52 (1), 37-46.
- Veugelers, W., ve Vedder P. (2003). Values in Teaching. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 9, 377-389.
- Veugelers, W. (2008). Moral Values In Teacher Education. 1st Symposium on Moral and Democratic Education, 24 - 27 August 2008, Florina, Greece. <http://www.eled.uowm.gr/sig13/fulltexts/Paper15.pdf>
- Yavuz, M., Dilmaç, B., ve Derinbay, D. (2015). Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Değerlerin Demografik Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13 (29), 561-583.
- Yazar, T. (2012). Öğretmen Adaylarının Değerler Hakkındaki Görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 61-68.
- Yıldırım, K. (2009). Türk Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Deneyimleri: Fenomonolojik Bir Yaklaşım. *Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin Değer Tercihlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128.